

SATURNUS

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA SATURNUS, LJUBLJANA

LETO XXVI,

ŠTEVILKA 4 — APRIL 1985

EMBALAŽA

1167466

Kljub vsemu - večja prodaja v marcu in aprilu

V času priprav predloga plana za leto 1985 je bil poslovodni organ delovne organizacije pred težko odločitvijo, kakšen naj bo predlog plana TOZD Tovarna embalaže. Ocena komercialne službe o povpraševanju po izdelkih kovinske embalaže na jugoslovanskem tržišču je predvidevala, da bo ta za 2,5 % manjša kot je bila leta 1984. Po dolgih letih rasti povpraševanja je bila takšna ocena zmanjšanja povpraševanja pravi šok in je zato tudi doživela neke vrste usodo zavračanja. Verjetno je bila prav zaradi tega tudi naša ocena netočna, premila. Povpraševanje je bliskovito padalo in v mesecu marcu, ko je doseglo dosedaj najnižjo točko, prav gotovo ni zanimalo mnogo več kot polovico lanskoletnega povpraševanja. Zahteva, da se (vsaj) ohrani realna raven življenjskih pogojev naših delovnih ljudi, ki je bila postavljena na koncem leta 1984 kljub inflaciji in s tem rasti življenjskih stroškov, hkrati poslovodnemu organu enostavno ni dopuščala, da se s posledicami znižanja povpraševanja sprizani. Sam po sebi umiljiv povzetek teh dejstev je, da si

bomo ob zmanjšanju povpraševanja lahko zagotovili povečan delež jugoslovanskih potreb le, če bomo drugačni, kot smo bili v 1984 letu. Biti drugačen je zato pomenilo biti boljši in ugodnejši ponudnik, kot je konkurenca, kar pomeni, da moramo postaviti takšno poslovno politiko, ki bo to zagotavljala.

Komercialna služba je pripravila pismen predlog poslovne politike za 1985. leto ob upoštevanju dolgoročnih ciljev ob oceni, da bi sprejetje predloga zagotavljalo možnost 75 % večje proizvodnje, kot je bila v letu 1984 in odpravi disparitet v cenah v višini 4 %, oziroma dvig celotnega prihodka za 11 % brez upoštevanja inflacije stroškov. Sprejetje poslovne politike za 1985. leto je bil na tej poti odločilen korak. Ocena, da je tudi za uresničitev nove poslovne politike treba poslovno leto začeti s 1. aprilom in tako pridobiti potreben čas, je bila vsekakor pravilna. Sedaj, ko nam je današnji čas in njegova stvarnost jasna, bi lahko trdili, da smo se s stvarnostjo morda celo nekoliko prepozno soočili -

za uresničitev nam je ob nastlem položaju zmanjkalo časa. Kakšen je položaj? Da bi dosegli plan, bi morali zaključiti za blizu 260 starih milijard dinarjev pogodb, danes (15.04.1985) je v fazi podpisovanja za 200 milijard pogodb ali 77 % planiranih, podpisanih pa je od tega za 110 milijard ali 42 % planiranih. Toliko o tem.

Današnji gospodarski trenutek v naši deželi, s tem pa tudi v naši DO, je vsekakor zelo težak, čeprav bi bilo bolje reči, da je to težka gospodarska kriza. Zapirati oči pred tem neprijetnim dejstvom bi bilo enako predaji, s tem pa tudi propadanju. Gospodarski položaj je neprijetna danost, s katero se lahko le spopadamo. Pri tem ne smemo pozabiti, da so v istem položaju vsi proizvajalci kovinske embalaže, torej v spopadu nismo sami. Prav zato bo boj toliko bolj neizprosni in bodo v njem uporabljena vsa sredstva - po pravilu cilj opravičuje sredstvo. Proizvajalci bodo bili boj za pridobitev dela za vsako ceno, kar nam bo vsekakor otežilo doseganje načrtovanega spreminjanja cen na podlagi inflacije stroškov. Prav zaradi tega mora biti naše sprejemanje novega bistva in vsebine poslovne politike hitrejše, vsi jo moramo čimprej v celoti sprejeti kot bistvo in temelj našega obstoja. V trenutkih takšnih konkurenčnih spopadov se vse prerada pojavlja nestrpnost in živčnost, ki povzroča hitra in ne dovolj premišljena odzivanja, kar lahko povzroči le poslabšanje in celo odpravo željenih rezultatov.

Naša poslovna politika in zmogljivost nam omogočata po potrebi izredno prilagodljivost, zato raje dvakrat premislimo, preden se odločimo za korak, da bo le-ta trden in zanesljiv in da bo vodil k zanesljivim uspehom.

Čas, v katerem živimo ne dovoljuje samo proglastitve nove poslovne politike, marveč zahteva njeno uresničitev v vsej njeni vsebinski obsežnosti. S tega stališča je bila akcija ekonomskega stimuliranja vseh članov delovnega kolektiva za večjo proizvodnjo TOZD Tovarna embalaže v mesecu marcu odločilna. V prvi vrsti je ta akcija omogočila komercialni službi, da je, če temu lahko tako rečemo, dokaj umirjeno uresničevala poslovno politiko in to predvsem s stališča doseganja trajnejših rezultatov. Istočasno pa je omogočila, da smo dosegli v marcu do sedaj nepojmljive rezultate ter tako uspeli uresničiti zastavljene naloge tudi v prvem četrtletju. Tako smo dosegli v prvem četrtletju za 45,6 starih milijard din realizacije v primerjavi z istim obdobjem lani, ko je ta znašal 31,6 milijarde dinarjev. Če upoštevamo 25 % zvišanje cen v avgustu lani, bi znašala lanska realizacija v prvih mesecih 39,5 milijarde din, kar pomeni, da je v letošnjem letu za 15,4 % večja od lanske.

Procent povečanja je višji od predvidenega z našo oceno v letnem planu (11 %), kar opravičuje verjetnost našega prepričanja, da bomo predvidevanja v letnem planu dosegli. Dejstvo, da smo prva dva meseca dosegli realizacijo 26,1 milijarde din, v marcu pa 19,5 milijarde din kljub vsej možni netočnosti nesporno prikazuje uspeh akcije za povečanje proizvodnje. Pri tem pa je teža naloge, ki jo je opravil delovni kolektiv TOZD Tovarna embalaže, toliko večja, če vemo, da je bil pretežni del realizacije dosežen z izdelki »ostale embalaže« (ne konzerv), kar zahteva s stališča delovne sile (neposrednih proizvajalcev) vsaj dvakrat večji napor v odnosu na proizvodnjo konzervnih doz. Ob tej priliki lahko tudi z zadovoljstvom ugotovimo, da tako visokega zneska realizacije TOZD Tovarna embalaže ni dosegala niti v enem mesecu drugega polletja lani. Znesek fakturirane realizacije v prvih petnajstih dneh meseca aprila, 7,4 milijarde din, opravičuje tudi optimizem v tem mesecu. Pri vsem tem pa je značilno, da je fakturirana realizacija skoraj enaka plačilom, kar pomeni, da se likvidnostni problem ni povečal. Prav tako se ni bistveno zvišal delež plačil z menicami, ki je lani 1984 znašal 56 %, v prvih treh mesecih letos pa 59 %.

Doseženi rezultati kažejo, da je začrtana pot pravilna in postavljeni cilji dosegljivi. Kupci so našo poslovno politiko v glavnem sprejeli kot pozitivno. Vse to pa ne pomeni, da smo doma postorili vse, imamo še nešteta nedokončana opravila na vseh področjih in jih moramo vsak na svojem področju hitro in uspešno reševati. Razpoloženje v celotnem delovnem kolektivu za povečanje in racionaliziranje proizvodnje nas mora prežamati do konca leta, pa prav gotovo rezultat ne bo izostal.

Bernard Potočnik

Čestitke za 27. april, 1. maj in 40 let osvoboditve

VZEL JE SRCE V ROKE, TESAR

(Slovencu)

Poznal sem moža, ki je bil tesar in je hodil od vasi do vasi.

Poznal sem moža, ki je bil Tesar in je svojo zemljo tesal.

Ljubil svojo domovino, ki mu je življenje dala - ljubil je ljudi, ljubil žuljave dlani.

Bil je sam.

Imel je le vasi, svoj malarin in spomin na dan, ko se je rodil.

Našli so ga na kamnitem pragu.

Menda v košari, taki, pleteni iz šib.

Nikdar ni ob materinih prsih se doжил.

In vendar je zrasel v moža, postal tesar.

Čeprav je bil žilav je ponoči včasih klical mater, poljub zaželel.

Pa je bil sam.

Pa ni klečal

in klical pomoči

ni kleknil pred tujimi ljudmi

četudi sonce je temnelo.

Pa včasih je zapel.

Tako, za dušo svojo,

za ljudi in okrvavljeno zemljo.

Pa ga ni ljubila žena,

ne ljudje,

ne krvava zemlja,

niti Bog.

Vzel je srce v roke, tesar,

srčno kri prelił.

In kaplje so krvi kapljale, kapljale, izjokale srce, oči.

Pa ni pokleknil, ni se dal, tesar.

Spominjam se imel je mehek in prijeten glas.

Spominjam se, da so mi rekli, da je umrl, na

nekem kamnitem, mrzlem pragu

med vrati

s stegnjeno roko.

Delitev dohodka po novem panožnem sporazumu

Predlog Samoupravnega sporazuma o skupnih izhodiščih in nekaterih osnovah za razporejanje čistega dohodka ter za delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo kovinsko predelovalne in elektro industrije Slovenije.

Predlog tega Samoupravnega sporazuma, ki ga na kratko imenujemo tudi panožni sporazum, je na podlagi Družbenega dogovora o skupnih osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo izoblikovala posebna republiška komisija. Namen panožnih sporazumov je odpraviti razlike v pogojih poslovanja in pridobivanja dohodka v podskupinah dejavnosti. Že od leta 1981 naprej so na področju razporejanja dohodka veljali družbeni dogovori, ki so veljali za vse OZD ne glede na njihovo dejavnost. V letošnjem letu pa velja družbeni dogovor le za tiste OZD, ki še niso pristopile k panožnemu sporazumu.

Ta zajema skupne osnove in izhodišča na naslednjih področjih:
- planiranje in razporejanje dohodka, čistega dohodka ter ugotavljanje in presojo uspešnosti gospodarjenja,

- delitev sredstev za osebne dohodke,
- oblikovanje in razporejanje sklada skupne porabe,
- določanje višine povračila stroškov.

Ker je panožni sporazum zelo obširen, bomo v tem članku skušali razložiti prvi del, ki zadeva planiranje in razporejanje dohodka, čistega dohodka ter ugotavljanje in presojo uspešnosti gospodarjenja.

Osnovno načelo tega sporazuma je, da mora ostati delež akumulacije v dohodku praviloma nespremenjen in da se sredstva za osebne dohodke in skupno porabo razporejajo v skladu z doseženimi rezultati. Poleg tega mora OZD dosegati minimalno reprodukcijsko stopnjo (minimalna reprodukcijska stopnja znaša polovico povprečno dosežene reprodukcijske stopnje v podskupini dejavnosti) v zadnjih treh letih v podskupini dejavnosti.

Uspešnost poslovanja ter gospodarjenja bomo merili z naslednjimi kazalci:
1. dohodek delavca,
2. dohodek v primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi,
3. rentabilnost, izražena kot akumulacija povečana za amortizacijo po minimalni stopnji v primerjavi s povprečno

- 5. fizična produktivnost dela,
- 6. ekonomičnost, izražena kot celotni prihodek v primerjavi s porabljenimi sredstvi.
- 7. izvozni rezultati, izraženi kot delež konvertibilnih prilivov v celotnem prihodu,
- 8. koeficient obračanja obratnih sredstev,
- 9. izguba na delavca.

Kot ste verjetno že ugotovili, večino teh kazalcev pri nas redno spremljamo in so sestavni del poslovnih poročil.

Pri ugotavljanju višine sredstev za osebne dohodke in skupno porabo bomo upoštevali rezultate dela in poslovanja, stopnjo zahtevnosti del, sprejete družbene usmeritve in prispevek k povečanju družbene produktivnosti.

Komisija udeležencev tega panožnega sporazuma bo spremljala tako primernost planov razporejanja kot tudi primernost dejanskega razporejanja čistega dohodka na sredstva za osebne dohodke in sklad skupne porabe. Če bo komisija pri tem ugotovila nesorazmerja, bo o tem obvestila OZD, hkrati pa tudi izvršni svet ustrezne družbenopolitične skupnosti.

Do sedaj smo povedali nekaj na splošno o panožnem sporazumu, zdaj pa pogledajmo, kaj to pomeni za DO Saturnus v letu 1985.

Primerjava rezultatov DO Saturnus in proizvodnje kovinske embalaže za leto 1984 kaže naslednje:

PRIMERJAVA USPEŠNOSTI POSLOVANJA DO SATURNUS IN PROIZVODNJE KOVINSKE EMBALAŽE SRS ZA LETO 1984

	Podskupina dejavnosti 011314	DO Saturnus	Indeks Saturnus/011314
1. Dohodek/PUPS (v %)	43,0	51,72	120,3
2. Sredstva za reprodukcijo/PUPS (v %)	12,3	19,88	161,6
3. Sredstva za reprodukcijo/PUPS 1982-1984 (v %)	14,5	18,41	127,0
4. Sredstva za Ak/PUPS (v %)	7,1	14,14	199,2
5. Dohodek/delavec (v din)	1.031.450	1.151.106	111,6
6. OD in SSP/delavca (v din)	532.020	539.095	101,3
7. OD na delavca (v din)	459.109	443.645	96,6
8. Ak/doh. (v %)	16,6	27,33	164,6
9. OD+SSP/dohodek (v %)	51,6	4683	90,8
10. CP/PS (v %)	130,2	144,53	111,0

Saturnus na sejmih

AVTOSEJEM BEOGRAD

Naša delovna organizacija je v aprilu, med drugim, sodelovala na mednarodnem avtomobilskem salonu v Beogradu. Na tem sejmu smo uspeli predstaviti prenovljeni program dodatne svetlobne opreme; to so meglenke in daljinski žarometi z zaščitno mrežico, ki so nam jih uspeli pripraviti tovariši iz razvoja Avtoopreme neposredno pred samim sejmom. Kakor je bilo pričakovati, je novost vzbudila veliko pozornost v javnosti.

Pozornost naši DO pa ni veljala samo dodatni opremi. Sama stojnica je bila tokrat urejena precej nenavadno za naše predstave. S posebnim sistemom kroženja vode smo uspeli ustvariti pristen vtis dežja in megle, slabih vremenskih pogojev, v katerih morajo delovati naša svetila. Gledalci so skozi orošeno stekleno-vodno »zaveso« opazovali »ulico«, osvetljeno s svetlobno reklamo Saturnusa, svetlobno golfovih (naših!) ža-

rometov in meglenk, sijočih skozi »meglo in dež«.

Predstava je bila učinkovita, kar je dokazovala truma obiskovalcev - naših potencialnih kupcev.

ZAGREBŠKI VELESEJEM

In da ne omenjamo samo Avtoopreme. Kot vsako leto smo v Zagrebu predstavili embalažo, pravzaprav novosti v embalaži, saj je celoten asortiman proizvodnje tozda Embalaže težko pa tudi nesmiselno predstaviti. Novosti pa so, tako je bilo tudi v Zagrebu, zopet vzbudile pozornost: kovček Rally Saturnus, komercialna embalaža za DOM, kolekcija embalaže za kemično industrijo (Belinka), pokrovčki PT itd.; skladnost barv, način aranžiranja in stojnica pa so kazale že tradicionalno grafično kvaliteten način predstavljanja proizvodov TOZD Tovarna embalaže.

IF

Zakaj mladinska organizacija ne deluje?

O mladinski organizaciji v Saturnusu, ki je nekoč veljala za eno najdejavnějšíh in je pred leti za to dobila celo priznanje, je danes mogoče govoriti le v preteklem času. Nimamo je namreč več niti na papirju ne v tuzdih ne v DSSS (zadnjim predsednikom je tiho potekel mandat pred kakima dvema letoma) in ni videti, da bi koga to zares motilo, razen da se morda kdaj na sestanku ZK kakšen član spomni, da »bi bilo treba mladino aktivirati«. Glede tega nismo v naši DO nobena posebnost, saj se bodisi z nedejavnostjo bodisi z zgolj formalno dejavnostjo mladinske organizacije srečujemo v mnogih sredinah.

Mladina je prav tiste starosti, ko človek sicer ni najmodrejši, pač pa morda najbistrejši, najbolj globok v svojem razmišljanju, v letih, ko se podirajo umetni, iz idealov starejših zgrajeni svetovi, ko se (marsikdaj tudi grozeče) prikazujejo življenjske težave, možnosti, vrednote v drugačni luči. Ne samo najti mesto v svetu, kakršen je, temveč narediti svet takšen, da najdejo v njem mesto, to je menda naravna težnja mladih, če ne ostarijo, preden odrastejo. Zato je enako nesmiselno in čudno, če neka OOK sklone, da se morajo mladi aktivirati, kot če na primer zbor delavcev sklone, da morajo vodilni vzpodbujati delavce, naj samoupravljajo.

Kjer se mladina ne udeležuje na lastno pobudo v posebni organizaciji, je možnosti več; ali živi družba takozelo urejeno, tako v skladu z vrednotami, ki jih nosi na jeziku, da se mladina samoumevno postopoma vključuje v »odraslo« družbeno sredino; ali živijo ljudje relativno dobro, in ne čutijo posebne potrebe po političnem delovanju; ali pa - to je druga skrajnost - nosilci moči v družbi, ki v resnici živi v nasprotju z vrednotami, na katere prisega, skušajo narekovati organizacijske oblike in vsebino delovanja mladih, da bi s tem preprečili samoiniciativne oblike in vsebine, ki bi njihovo moč lahko omajale.

Po mnenju o vzrokih nedejavnosti mladine sprašujemo dva bivša (aktivna) in dva še danes (po letih) mladince. Smo ravno pred pragom meseca mladosti in zato naj nam bo oproščeno krivično bežanje samo po delovanju mladinske organizacije; prav tako bi namreč lahko vpraševali člane ZK, zakaj njihovo sestankovanje ne daje konkretnih rešitev, zakaj se na njih v nedogled ponavljajo in nikoli ne izčrpajo vedno ista vprašanja, ali aktivne člane sindikata, zakaj sindikat kot najširša družbenopolitična organizacija delavcev ne najde pravega odmeva v »širokih množicah«.

Vita C.

Pričakovanja ob novem načinu stimulatívnega nagrajevanja

V mesecu maju bomo obravnavali in sprejemali nov pravilnik o stimulatívne nagrajevanju, s katerim naj bi postali naši osebni dohodki bolj odvisni od rezultatov dela oddelka in posameznikov. O tem, kako je stimulatívno nagrajevanje v pravilniku konkretno zamišljeno, bomo obveščeni po drugi poti, tokrat pa samo pogovor s člani delovne skupine za nagrajevanje po delu (Ivan Primožič, Marjan Čakš, Stane Peterca, Dušan Djukanović, in Boris Šalej) o temeljnih ciljih, ki naj bi jih dosegli z novim pravilnikom.

Nagrajevanje po delu ni novost; tudi v Saturnusu so bili v zadnjih 25 letih oblikovani in večkrat spreminjani sistemi ocenjevanja uspešnosti oddelkov in delovnega prispevka posameznika. Katere so pomanjkljivosti obstoječega načina nagrajevanja in kako naj bi jih odpravil novi sistem?

Primožič: Pri nas v Saturnusu se je sistem stimulatívne nagrajevanja že dolgo razvijal, imeli smo različne oblike. V določenem obdobju je stimulatívni del predstavljal kar 40 % osebnega dohodka. Ker pa sistem ni več deloval, smo del tega spremenili v fiksní osební dohodek, možní razpon pa se je zmanjšal na 10 %, kar ni več stimulatívno.

Z zadnjimi ukrepi v marcu se je stimulatívni del z 10 % dvignil v maksimum na 45 % v povprečju na približno 30 %. Že ti ukrepi so dali poudarek stimulatívne nagrajevanju, z njimi smo poudarili proizvodne in poslovne cilje, doseganje teh ciljev pa omogoča dviganje splošne ravni dohodka.

Kot ena velikih ovir za uvedbo učinkovitega nagrajevanja po delu je bila že omenjena premajhna masa osebníh dohodkov in ogrožena socialna varnost delavcev, ki spodbujajo k uravnilovki. Kako in v kolikšni meri lahko te težnje presežemo?

Šalej: Ta problem lahko rešimo le s povečanjem produktivnosti. Denarja nimamo v vreči, dobimo ga s prodajo naših proizvodov, naših učinkov. Resolucija nas zavezuje, da mora rast osebníh dohodkov zaostajati za rastjo dohodka - če hočemo povečati osebne dohodke, moramo torej povečati dohodek toliko bolj.

Peterca: Sistem delitve osebníh dohodkov hočemo bolj neposredno povezati z doseganjem kolektivnih ciljev in izpolnjevanjem individualnih nalog. To je cilj stimulatívne nagrajevanja, ki ga uvajamo. Višina sredstev za OD je odvisna od dohodka, rast dohodka pa je rezultat naše učinkovitosti.

Na kakšen način pa bomo z novim načinom stimuliranja to dosegli?

Primožič: Uresničevanje ciljev in s tem dviganje dohodka temeljnih organizacij in delovne organizacije ne bo omogočilo le doseganja večje stimulacije, temveč tudi povečanje osnove osebníh dohodkov. Doslej je prevladovalo mnenje, da je višina točke stvar osebnega odločanja vodilnih, na uresničevanje ciljev pa smo kar pozabljali.

Če hočemo, da bo sistem zaživel, moramo predvsem poskrbeti za dobro informiranje. Vsem zaposlenim je treba prikazati, katere cilje je treba dosegati, da se bo dvignil dohodek. Od prispevka k doseganju teh ciljev mora biti odvisen tudi osebni dohodek. Zato bodoči sistem stimulatívne nagrajevanja vključuje novost: proizvodni delavci so bili doslej nagrajevani predvsem po fizičnih uspehih (po količini dela), odslej pa bodo tudi

po drugih merilih uspešnosti (ki jih pri nas ne povsem pravilno imenujemo ekonomski normativ). V tem pogledu se bodo proizvodni delavci izenačili z ostalimi.

Šalej: Kako pomembna je informacija, lahko vidimo na primeru izrednih proizvodnih rezultatov Avtoopreme v marcu. Ljudje so vedeli, da lahko dosežejo kar 35 % stimulacijo, zato je bila motivacija za delo velika.

Dosedanji sistem nagrajevanja je dopuščal premajhen razpon, kar ni spodbujalo k večji prizadevnosti. Bodoči sistem pa bo omogočil velik razpon v stimulatívne delu osebníh dohodkov.

Na osnovi kolektivnih uspehov v TOZD in DSSS bo lahko delavec dobil stimulacijo od 0 do 20 % na osnovi osební uspešnosti pa od 10 do 30 %. Tak sistem nagrajevanja združuje dve težnji - individualno prizadevanje delavca in prizadevanje za skupne uspehe - prizadevanje delavcev bo skušal tudi druge potegniti za seboj. Doseganje planskih ciljev bo omogočilo le srednjo vrednost stimulacije, to pomeni, da bo večja stimulacija dosegljiva le z izrednimi napori. Tak sistem nagrajevanja naj bi spodbujal k temu, da bomo vsi bolj izkoriščali delovni čas.

Sistem naj bi spodbujal ljudi, da bodo tudi sami iskali delo, da bodo zahtevali, da se jim delo tudi omogoči, saj je razpon tako velik, da se bo večja ali manjša stimulacija bistveno poznala pri osebnem dohodku.

Pri kolektivnem stimulatívne nagrajevanju v marcu so se pojavili nekateri problemi; v TOZD-u Orodjarna in vzdrževanje na primer neizdelanost kriterijev uspešnosti, v DSSS pa poleg tega tudi neopredeljene mesečne naloge, kar je onemogočalo primerno ocenjevanje rezultatov. Bodo sedaj, ko bo uveden nov način stimulatívne nagrajevanja, pogoji za ocenjevanje zagotovljeni?

Šalej: Neizdelanost nalog je bila logična posledica hitrosti, s katero smo akcijo pripravili. To napako smo popravili z opredelitvijo nalog v DSSS za april - opredelili smo izjemne naloge, ki morajo biti opravljene v tem mesecu.

Peterca: Naloge, ki jih bo treba opraviti, bodo določali delavski sveti na podlagi planskih ciljev.

Primožič: Problemi seveda še bodo, s samim pravilnikom o nagrajevanju jih ne moremo odpraviti. Poskušali pa bomo izdelati sistem, ki bo te napake vsaj ublažil in jih postopoma tudi odpravil.

Naš cilj je, da bi imel vsak delavec po obsegu enako težavno delo in s tem tudi enake možnosti, da z večjimi napori doseže tudi večjo stimulacijo.

TOZD Embalaža je zaradi sezonske narave proizvodnje v drugačem položaju kot ostala TOZD-a. kako se bo zanje ocenjevala kolektivna uspešnost?

ŠPORT RALLY SATURNUS

Videti je, da nas dogodek prehitava. Čez noč - od lani do letos in potihem - je pridobil na pomenu. Dogodek bo prenašala Evrovizija. Najbrž vemo, da je malo gospodarskih, političnih pa tudi športnih dogodkov pri nas, ki so predmet širšega zanimanja v Evropi. To je le en vidik pomena naše prireditve. Morda še kakšnik: navkljub zmanjševanju nabav Moskviča v Jugoslaviji v naslednji petletki (do leta 1990) se Avtoexport ponovno odloča za tovarniški nastop na Rallyu Saturnus '85. Pa tudi sicer je videti, da bo zanimanje celo presešlo možnosti, da se prireditve udeležijo vsi kandidati.

Kako mi? Potihem nas je v pripravah prehitel čas. V dneh do Rallya moramo organizirati primeren program za poslovne goste, ki bi vključeval ogled proizvodnje in prireditve, izvozno razstavo v Portorožu, ogled prireditve za Saturnužane, servisno skupino in seveda tudi pomoč pri izvedbi športnega dela prireditve v celoti.

Splet dogodkov vedno bolj povezuje rally z vsoto delovno organizacijo. Pred leti se je dotikal le proizvodnega programa Avtoopreme. Letos pa naj bi ob tem dogodku predstavili prvič tudi izdelek tozda

Embalaža (tudi zaposleni naj bi ga prejel). To bo nov izdelek iz programa široke potrošnje - dekorativni kovček ali kovinska torbica. Kot vedno bomo ob rallyu predstavili tudi novitete iz Avtoopreme - letos nov družino mehlenk z mrežnimi kapami, ki naj bi zamenjale dosedanje.

V poslovnem delu rallya je najzahtevnejše opravilo domišljen program za goste. Namen tega programa je predstaviti Saturnus kot evropsko, kot sodobno firmo tistim, od katerih smo v poslovnem smislu močno odvisni. Namen predstavitve je tudi razširiti odnose na nove kupce, pridobiti nova naročila, zagotoviti povečan obseg dobav. Ob rallyju pričakujemo vodstvo VW iz Wolfsburga, BMW iz Münchna, Avtoexporta iz Moskve, trgovce iz Nemčije, Italije, Nizozemske in Grčije.

Odmevnost rallyja se seli iz športa v poslovni svet. Tako sponzor ekipe iz Spilimberga ponuja ob začetku jesenske sezone posebno brezplačno demonstracijo meglenk za naše kupce iz Italije.

Več o »rallyju z našim imenom« ali morda o »našem rallyju« v biltenih pa tudi na razpravah v samoupravnih organih DO.

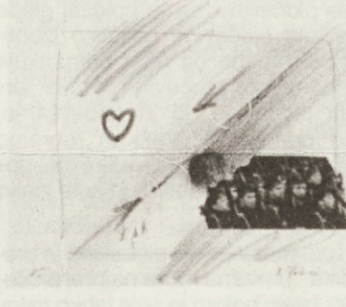
R.K.

Djukanović: Za TOZD Embalaža bodo morali čim bolj regulirati proizvodnjo, predvsem pa težiti k izpolnjevanju celoletnih ciljev. V kolektivnem delu stimulacije se bo upoštevalo kumulativno doseganje rezultatov.

Na seji DS v decembru 1984 je bila izpostavljena problematika organizacije dela v zvezi z izdelavo razvida del in nalog. Ali nerazčiščena organizacijska vprašanja ne bodo ovirala učinkovitega delovanja sistema stimulatívne delovanja?

Djukanović: To vprašanje ne sodi v sklop stimulatívne nagrajevanja, temveč k sistemu osnov delitve OD in vrednotenju zahtevnosti del in nalog, ki bo opravljeno na osnovi razvida.

Primožič: Organizacijska vprašanja tega sistema ne bodo omenjevala, omejuje nas informacijski sistem, ki ne omogoča sprotne ugotavljanja rezultatov.

Peterca: S sprejetjem pravilnika o stimulatívne nagrajevanju delo na področju delitve osebníh dohodkov še ni končano. V letošnjem letu bomo morali še veliko delati za izpolnjevanje celotnega sistema delitve OD - to je trajna naloga.

Pogovarjala se je Vita Cajnkova

Dragan Čukić, TOZD Tovarna avtoopreme, skladišče orodij (zadnji - bivši - predsednik ZSM tozđ Avtooprema): »Da organiziranega delovanja mladine v mnogih delovnih organizacijah sploh ni ali je le formalno, je največ kriva mladina sama, ki ne kaže za to dovolj zanimanja. Tudi med samimi člani je veliko neresnih, ki negativno vplivajo na razpoloženje ostalih.

Pravijo, da se od mladine veliko pričakuje, da se vsi zanimajo za mnenje mladih - a to so samo fraze. Ali pa mladini očitajo nedelavnost, jo kritizirajo, ne da bi jasno nakazovali poti za izhod iz krize - če je to sploh kriza. Kdo pa vzgaja dobro ali slabo mladino? Starši, šola, na koncu tudi predpostavljene v delovni organizaciji in tudi splošne družbenopolitične razmere in delovna disciplina v delovni organizaciji. Današnje delovanje mladine kaže tudi obraz teh faktorjev, ki jo vzgajajo.

Vprašanje pa je, koliko bi mladina, če bi tudi bila organizirana, vplivala na družbenopolitično dogajanje v svoji sredini. Nekateri še vedno ne morejo verjeti, da so minili časi, ko je bila naloga mladine, da gradi ceste, ureja

parke in dvorišča, ali ko se je zadrževala z organizacijo piknikov in športnih srečanj. Tudi to je potrebno, a ne samo to, danes so časi drugačni. Problemi mladine so tudi problemi vseh nas.

Mislím, da je sramota za vse nas, da v naši DO, ki ima tako slavno zgodovino in v kateri so mladi tako številni, mladinska organizacija ne obstaja niti na papirju.«

Številke ne beležijo vsega truda

Milijon pokrovov v enem dnevu

Poznamo izredne proizvodne dosežke tozda Avtooprema v marcu, dosežene med drugim v mnogih prebednih nočeh in v delovnih sobotah in nedeljah. Naročil je dovolj, materiala tudi in trud delavcev Avtoopreme se je odrazil tudi v rezultatih - kaj pa v tozdu Embalaža? Brane Novak, vodja proizvodnje v obratu Moste, v svojem članku prikazuje težave, ki vsak dan spremljajo proizvodnjo embalaže, še posebno v nesezoni; avtomatska proizvodnja (razen proizvodnje pokrovov) v glavnem stoji, delavke in delavci pa se trudijo o nizkoproduktivnih zastarelih strojih, ob delu z nekvalitetno pločevino, ob pogostem premeščanju, in njihovo delo, nič lažje od tistega v Avtoopremi, se trenutno ne odraža ustrezno v milijonih statističnih in »pravnih« dinarjev. V sezoni bo sicer drugače, kar pa še ne pomeni, da razmere ne terjajo iskanja novih rešitev.

Proizvodnjo vsak dan spremlja veliko dejavnikov. Vsi, ki proizvodnjo spremljamo ali vodimo, se vsak dan sprašujemo, ali bo pločevina pravočasno tiskana, ali bo dovolj kvalitetna, ali bodo orodja pravočasno pripravljena, ali bo dovolj naročil, ali bomo energetsko vzdrževani i.t.d. Vsi ti dejavniki močno vplivajo na doseganje proizvodnih rezultatov in s tem na doseganje plana.

V embalaži vemo, da je bila pločevina v zadnjih letih zelo slaba, kupovali smo slabo črno pločevino, jo predhodno sortirali, tehtali, preden je šla v proizvodnjo. Kljub temu problemu so bili izdelki dovolj kvalitetni, orodja in stroji pa so se kvarili. Ko so v Šabcu začeli s proizvodnjo bele pločevine, se je položaj glede kvalitete pločevine nekoliko izboljšal. Še vedno pa nam primanjkuje ekspanzijske pločevine in tudi formati pločevine, ki jo nabavljamo, niso normativni. Večkrat moramo pločevino najprej razrezati na določene formate, potem jo šele lahko tiskamo.

Tudi mastnost te pločevine je prevelika. Tiskarna mora najprej pločevino žgati, potem jo šele lahko tiska. Tak način zelo draži in zavira normalno proizvodnjo. Omenim naj še, da za razrez teh formatov nimamo ustreznih škarij, kar dodatno zavira proizvodnjo. Nujno bi bilo nabavljati pločevino v ustreznih formatih ali spremeniti tehnologijo predelave v nekaterih oddelkih.

V obratu Moste imamo razen na oddelku vazelin in oddelku pokrovov zastarelo tehnologijo, ki zahteva veliko ročnega dela in veliko delavcev. Ni mi treba posebej razlagati, da je taka proizvodnja počasna in zelo draga. V zadnjem času opažamo, da so na tržišču večje potrebe po tiskanih proizvodih, ki jih izdelujemo z zastarelo tehnologijo. V oddelku okrog embalaže imamo na primer modrnejšo linijo za izdelavo patent doz Ø 99, ki lahko izdelava 600.000 kom. mesečno, je pa žal polovično zasedena.

Za ostalo tehnično embalažo na tem oddelku pa imamo samo en ročni varilni stroj, ki dela v treh izmenah in izdelava polovico manj z enkrat večjim številom delavcev.

Na oddelku vlečenih proizvodov izdelujemo doze za loščila Ø 64 na avtomatski liniji. Na tej liniji lahko izdelamo mesečno 1.800.000 kom. doz. Naročil pa imamo komaj za polovico. Za dimenzijo Ø 74 in Ø 75, ki jo izdelujemo kot pred 50 leti, pa je naročil enkrat preveč.

Omenil sem, da sta modrnejša oddelka oddelek vazelin in oddelek pokrovov. Nekaj več bi povedal o proizvodnji pokrovov. Lahko trdim, da na tem oddelku bolj sledimo zahtevam tržišča in ga tudi tehnološko razvijamo.

Izdelujemo pokrove Sapo Ø 53 in Ø 58, Alupo Ø 63, Ø 83 in Ø 103 in Pano Ø 51, Ø 63, Ø 79 in Ø 103. Najmasovnejša je proizvodnja pokrovov Pano Ø 79, ki jih izdelujemo na dveh linijah. Novejša linija, ki lahko izdelava 300.000 kom, na dan, je bila izdelana v naši tovarni strojev. Druga linija, ki je tudi domače proizvodnje in je v končni fazi izdelave, pa bo izdelovala vse dimenzije Sapo pokrovov. Prav v tem mesecu pa začnemo predelavo 27. linije, na kateri bomo izdelovali nov proizvod, pokrov za otroško hrano.

Tudi na tem oddelku proizvodnja ne poteka brez težav. Največji problem je Al pločevina, ki jo dobimo iz Impola. Ta pločevina je zelo nekvalitetna, od normativov odstopa po trdoti in debelini. Lahko trdim, da je vsaka dobava druge kvalitete; kar je izdelava pokrova Pano zelo zahtevna glede kvalitete pločevine, se dogaja, da večkrat dnevno preurejamo orodja. Moram pohvaliti tov. Ulago, vodjo remontne orodne delavnice, in njegove sodelavce, da nam pri reševanju teh problemov res pomagajo.

Največji problem zadnjih let pa je pomanjkanje te pločevine. Sodelavci me s strahom sprašujejo, ali je bo jutri kaj prišlo. Delamo tako rekoč iz rok v usta. Zgodilo se je že, da smo za več dni ustavili proizvodnjo pokrovov v največji sezoni. Problem smo imeli tudi s tesnilno maso, ki pa je v zadnjem času bolj kvalitetna.

Naši strokovnjaki v razvoju se trudijo, da bi nam na razne načine olajšali delo z združevanjem del, operacij, z nabavo bolj kvalitetne pločevine in tesnilnih mas.

V začetku tega meseca smo dobili v preizkus kvalitetnejšo pločevino. Stroji so nemoteno tekli, orodja so lepo izsekavala. **Izdelali smo milijon pokrovov v enem dnevu.** Vsa pohvala gre sodelavcem, ki se z razumevanjem trudijo, da bi rešili problem. Žal pa so med nami tudi taki, ki iščejo napake le pri drugih, sami pa k izboljšanju ne prispevajo skoraj nič. Omenil bi rad težave, ki ovirajo naše delo in včasih krhajo medsebojne odnose.

Problem premeščanja sodelavcev iz oddelka v oddelek ali obrat, dvoizmensko ali troizmensko delo -

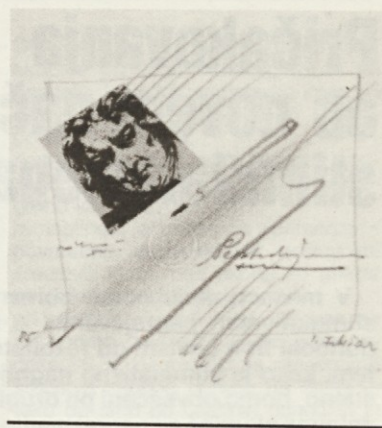
ta problem je že star, a se z njim še vedno vsakodnevno srečujemo. Narava našega dela, težnja po čim večji produktivnosti, ob tem pa zastarela tehnologija, vse to nas sili v tako organizacijo dela. Tudi meni kot organizatorju proizvodnje ni lahko sodelavcev z dolgoletnim stažem, sposobnih in marljivih, matere z otroki, premeščati v druge obrate, ali razporejati v nočno izmeno.

Omenim naj še problem skladiščenja in transporta. V ljubljanskem obratu smo razporejeni v 6 proizvodnih enot, ki so žal v nastropjih. Koliko je težav z vozički, dvigali, vilicarji, vemo samo tisti, ki organiziramo proizvodnjo. Tudi z skladišči je problem; praktično nimamo skladišč niti za medfazno proizvodnjo niti za končne izdelke. Mislim, da smo edini obrat embalaže na svetu, ki posluje brez skladiščnega prostora. Edini prostor, ki smo ga še imeli za skladiščenje, smo izgubili pri ustanovitvi nove tovarne strojev. Tako se naša pločevina, medfazni in končni izdelki skladiščijo na dvorišču, v barakah, na stopniščih i.t.d.

Velik problem predstavlja tudi manipuliranje z odpadno pločevino, ki nastane pri redni proizvodnji in je namenjena zunanji prodaji.

Zadnji dve leti prihajajo k nam na proizvodno delo učenci usmerjenega izobraževanja, ki se lepo vključujejo v naš delovni proces. Od oktobra do maja vsakih 10 dni sprejemamo okrog 30 učencev. Delajo na različnih področjih, v glavnem pomožna in manj nevarna dela. Čeprav so to učenci na proizvodnem delu, nam pomagajo dosegati proizvodne rezultate.

Nihče nam ne more očitati, da ne prislunhno željam in potrebam sodelavcev, ki težje opravljajo svoje delovne dolžnosti. V ta namen smo ustanovili pakirnico, kjer pakiramo v glavnem gospodinjstvo komplet. Ta izdelek počasi osvaja jugoslovansko tržišče, saj imamo že v letošnjem letu za 550.000 kom. naročil - v lanskem letu pa smo izdelali 439.000 kom. V tem oddelku so zaposlene tovarišice, ki ne smejo

delati v ropotu ali imajo zdravniško priporočilo za lažje delo. Žal pa lahko dela v tem oddelku le določeno število sodelavk in s tem nismo v celoti rešili tovrstnih problemov.

Družbena usmeritev, naj bo vsak plačan po rezultatih dela in povečani proizvodnji, je naš TOZD zatekla v nesezoni. Čeprav si prizadevamo in angažiramo vse možne kapacitete tam, kjer imamo naročila, ne dosegamo zelenih rezultatov. V zaloškem obratu imamo premalo naročil, ker je tam proizvodnja izrazito sezonska. Nujno je bilo premestiti delavce v Ljubljano, organizirati 3 izmeno, delo v nadurnem času in ob prostih sobotah. Tako smo povečali proizvodnjo v ljubljanskem obratu, a kljub naporom ne moremo nadomestiti izpada moderne avtomatske proizvodnje v obratu Zalog.

Skušal sem delno opisati naše probleme pri doseganju delovnih rezultatov, ki so trenutno manjši, kot želimo. Upam pa, da bomo v sezoni nadomestili izpad prvih mesecev.

Ali niso potem govornice, češ da »nas drugi živijo«, da smo nekakšna cokla sosednjemu TOZD-u, zlonamerne in neosnovane? To vse krha odnose med nami. Za uspešno delo je potrebno razumevanje in soglasje med sodelavci. Le tako se bomo dokopali do skupnih ciljev in dobrih skupnih rezultatov tovarne Saturnus.

Brane Novak

Slavko Mahne, brusilec, TOZD Orodjarna in vzdrževanje: »Dokončno moramo razčistiti, da delovanje mladinske organizacije danes ne sme pomeniti samo čistilnih in drugih delovnih akcij, temveč da mora biti enakovreden sestavni del našega družbenega življenja. Čeprav je bila mladinska organizacija pred leti v Saturnusu res aktivna, je nihče ni prav resno jemal kot družbeno-politično organizacijo; delovne akcije so že odobraval, a mladi hočejo razmišljati naprej, ne samo o preteklosti. Takrat smo organizirali razne akcije, skrbeli smo za okolje in redno smo oskrbovali spomenike, celo Titova štafeta je enkrat prišla v Saturnus; ukvarjali pa smo se tudi z različnimi problemi, organizirali smo seminarje, na katere smo vabili predavatelje iz Saturnusa in zunanje. Motilo pa nas je, da so se v naše delo vključevali samo mladi do srednje izobrazbe, višje in visoko izobraženi, ki bi nam lahko dosti pomagali, pa je bilo škoda časa za to. Potem je počasi vse zamrlo, ne vem točno, zakaj. Nekaj je bilo mogoče krivo pomanjkanje denarja; pa tudi ljudje smo danes drugačni, bolj se zapiramo v svoje kroge. Mladi imajo danes že toliko urejen osebni

standard, da nimajo več interesa hoditi na skupinske izlete in podobno.

Mladi pa predvsem nimajo volje za delovanje v mladinski organizaciji, ker nimajo resnične besede pri odločanju. Ni problem samo v tem, da se mladine ne jemlje resno, temveč nasploh »samoupravljalec« danes ni samoupravljalec v pravem pomenu besede. Če sem bil ob rojstvu kot Jugoslovčan »dolžan« manj kot 200 dolarjev, danes pa sem »zadolžen« za 1000 dolarjev, tega nisem sam kriv, pa tudi ne morem podpirati tistih, ki so v resnici odgovorni.«

Razvojne možnosti Saturnusa na področju elektronike

Intenzivni razvoj elektronike v zadnjih 10 - 15 letih ima svoj glavni vzrok v ekonomiki poslovanja, to pomeni, da z enakimi vloženi sredstvi dosežemo cenejšo ali kvalitetnejšo proizvodnjo (hitri krmilni in kontrolni sistemi ter boljše organizacija poslovanja, večja hitrost pretoka informacij z uporabo elektroni- ke v informacijskih sistemih). Zato se je elektronika razvila najprej v gospodarsko razvitih držav (boj za obstanek - konkurence).

Tudi pri nas se v zadnjem času uveljavlja treznejši (beri samoohranitveni) pogled na tržne zakonitosti in hočeš nočeš jih moramo upoštevati, to pa pomeni poleg ostalih pozitivnih premikov tudi hitrejšo uveljavljanje elektronike na vseh področjih.

Saturnus kot strojna tovarna je dokaj hitro zaslugi možnosti elektronike (najprej z nakupom orodjarskih strojev, opremljenih z elektroni- ko, nato z izbiro dokaj kvalitetnega kadra v elektronskem vzdrževanju ter nato s kadrovanjem novih ljudi s področja elektronike v porajajočem

se oddelku strojogradnje. S posre- čeno izbiro kadrov ter ostalih pogo-jev strojogradnje, je le-ta zaživela in danes predstavlja razvojno močan oddelk v Saturnusu.

Z razvojem elektronike v tem od- delku pa so se pokazale nekatere perspektive, ki bi jih želel nekoliko podrobneje opisati.

Kakor so pokazale izkušnje gos- podarsko razvitega sveta, so naj- bolje plačani proizvođa kompletni sistemi, ne pa podsklopi ali posa- mezni elementi. Tega načela smo se zavedali tudi v strojogradnji in tako sedaj začinjajo prihajati iz strojogradnje cele linije za pakiranje hrane in za proizvodnjo embalaže (prvi prikaz bo na Moskovskem sej- mu in sejmu v Novem Sadu sredi letošnjega leta).

Takšni višji sistemi (linije) pa po- leg strojnih sistemov nujno potrebu- jejo tudi nekatere elektronske pod- sklope in krmiljenje, kot so:

- detektor dvojne pločevine
- merilci premika oz. pozicije
- induktivne sonde

- regulatorji obratov motorjev
- svetlobne sonde
- elektronsko krmilje posameznih strojev
- števc
- detektorji vakuum
- elektronske tehtnice oz. tehtalne naprave
- merilci nivoja tekočin in pastoznih snovi
- elektronske zaščitne naprave (va- rovanje orodja, naprav, oseb)
- merilci temperature
- merilci vlage
- merilci kislosti (vlaganje hrane)
- optične kontrolne naprave za kon- trolo embalaže
- čitalci barr kode
- regulatorji temperature itd.

Nekatere od naštetih naprav in podsklopov izdeluje domača elektro- industrija, drugih pa na našem tržiš- ču sploh ni ali pa so, vendar po nesprijemljivih cenah. V okvirih strojogradnje vidimo v Saturnusu poleg možnosti izdelave elektronskih sklopov za lastno uporabo (elektronika, vgrajena v stroj, ki ga prodajamo) tudi možnost izdelave samostojnih sklopov in naprav za trg. Sem spadajo v glavnem elek- tronski izdelki, ki jih na našem trgu ni. Na primer:

- detektor vakuum
- detektor dvojne pločevine
- elektronski čitalec barr kode
- optične sonde
- elektronske zaščitne naprave za zaščito oseb in strojev oz. orodij
- optične kontrolne naprave za kon- trolo embalaže itd.

Z izdelavo samostojnih elektronskih naprav in sklopov za prodajo na trgu bi dosegli več pozitivnih učinkov:

- kot edini izdelovalec omenjenih iz- delkov bi imeli primat;
- velika akumulacija, saj so vgrajeni elektronski elementi udeleženi v ceni izdelka samo z 10 - 15 %, ostalo je delo (30 %) in znanje;
- časovna prednost pred ostalo strojno industrijo, ki ne vgrajuje svoje elektronike;
- možnost uvrščanja specifičnih elektronskih sklopov na zunanji trg;
- možnost pridobitve ugodnih kredi- tov, saj gre za novo tehnologijo, ki

ima prednost v sedanjem družbe- nem trenutku.

Pleg prej omenjenih artiklov pa se nudi še eno zelo zanimivo področje, ki omogoča veliko stopnjo akumula- cije: izdelava manipulatorjev, prire- jenih za določena opravila (poda- janje pri stiskalnicah, prestavljanje in točno pozicioniranje strojnih pod- stavkov pri montaži, manipulatorji za avtomatsko varjenje, pobiranje izdelkov iz plastike pri brizganju plastike, prestavljanje embalaže in drugih bremen - npr. z enega te- kočega traku na drugega, itd.).

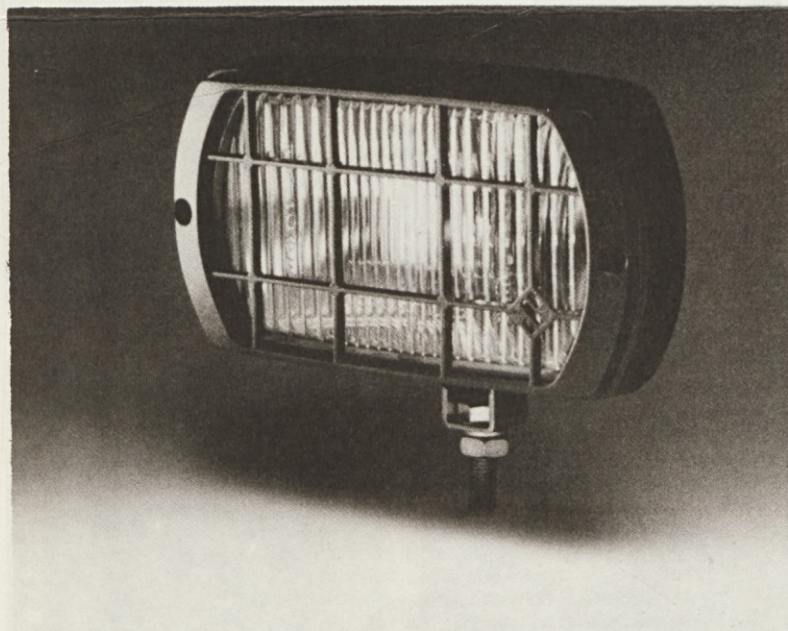
Manipulatorji zamenjajo človeka pri manj zahtevnih opravilih, vendar lahko delajo v težjih pogojih (visoka temperatura, vlaga, plini), so hitrejši in natančnejši.

Možnosti za nadaljnji razvoj elek- tronike v Saturnusu torej obstajajo, vendar moramo vedeti, da je potre- bno v to tudi nekaj vložiti (kader, materialna sredstva, prostor).

Trenutno imamo v razvoju stroje- gradnje dva elektronika - projektanta, razpisano pa je tudi delovno mesto tehnologa - projektanta in iz- delovalca elektronskih sklopov. Do sedaj smo izdelavo zaupali koope- rantu (pogodba o delu), do proto- tipa pa je bil izdelek razvit v Satur- nusu (detektor debeline pločevine, detektor vakuum, elektronsko krmilje vlagalca, alarm pri temperaturnih napravah). Prostorski pogoji so slabi - prostor si delimo z elektronskim vzdrževanjem v njem sta dve merilni delovni mizi za projektanta. Za izdelovalca elektronskih sklopov še nimamo delovnega prostora. Vse potrebne opreme še nimamo, vendar zahvaljujoč pozitivnemu od- nosu vodstva tovarne do razvoja elektronike v Saturnusu, se tudi na tem področju stvari premikajo na bolje.

Drago Ferlež

Novi »make-up« za dodatno opremo

(LF) Pri dodatni svetlobni opremi za cestna vozila, kamor prištevamo meglenke in daljinske žaromete, so se že kar udomačile namesto za- ščitnih pokrovov in raznih prevlek bolj praktične in univerzalne mreže. Namen uporabe le-teh je najprej zaščita luči pred poškodbami, obe- nem pa je to tudi lepotni dodatek, saj dajejo lučem in obenem tudi vozilom bolj športni videz, kar je mladostno in športno nastrojenim voznikom še posebno pomembno in všeč. Prednost uporabe mrež je tudi v tem, da jih pred uporabo luči ni potrebno snemati in so lahko stalno nameščene na svojem mestu. Da vsaj na tem področju ne za-

ostajamo z bolj razvitimi ali znanimi proizvajalci svetlobne opreme, so dokaz tudi nove zaščitne mreže, narejene za dimenzije meglenk in daljinskih žarometov Ø 180, Ø 130 in 150 x 90. Vsem tem mrežam je skupen privlačen videz, ki daje iz- delkom nov in sodobnejši izgled, odlikuje jih tudi skrbna in lična izde- lava, saj je klub razmeroma majhni dimenziji znak dobro viden in tako tudi na ta način propagiramo naše izdelke.

Pričakovati je, da bo naša do- datna oprema v novi preobleki vzbudila na tržišču več zanimanja in razširila krog kupcev tako doma kot tudi v tujini.

Stanka Pangerc, oddelk za realizacijo, DSSS: »Ker delam v komerciali, zelo malo poznam problematiko delovanja mladinske organizacije v Saturnusu. Koj je opaziti, v zadnjih letih sploh ni čutiti delovanja. Če bi hotela iskati vzroke, bi se najprej zaustavila pri tem, da se pre- malo oziroma nič ne poznamo med seboj. Za to pa je treba nekaj storiti. Najprej bi se moral zbrati mladinski aktiv in organi- zirati neko akcijo, ob kateri bi imeli mladi možnost, da se spo- znajo, kajti dolgovezni sestanki za mlade še nikoli niso bili privlačni. Seveda pa se moramo zavedati, da je med nami mnogo takih, ki že delajo v osnovnih organizacijah ZSM v svojih kra- jevnih skupnostih, posebno dek-

leta imajo že družine in jim zmanj- kuje časa za razne dejavnosti in nenazadnje so ovira tudi pro- metne zveze od kraja bivališča. Mislim, da je to nekaj poglavitnih vzrokov za nedelavnost in neor- ganiziranost mladinske organi- zacije v Saturnusu.«

Pomen znanja v prihodnjem razvoju Saturnusa

Konec marca je kadrovska služba organizirala dvodnevni seminar za poslovodne delavce Saturnusa. Aktualne seminarske teme (Novi vidiki tehničnega razvoja - Znanje in kadrovska funkcija kot dejavnik uspešnega gospodarjenja - Organizacija dela in poslovanje - Načrtovanje delovnih ciljev v OZD) so posredovali ugledni slovenski znanstveni delavci - soustvarjalci projekta »Slovenija 2000«. Kot pohvalno za seminar moramo omeniti, da so uvodničarji prilagajali tematiko tudi specifičnim razmeram naše delovne organizacije in omogočili na ta način odprt, enakopraven razgovor - dialog med predavatelji in poslušalci seminarja.

Na seminarju je bilo govora o nujnem prevrednotenju znanja v družbi in nujnih vzpodbudah izobraževanju v združenem delu. Znanje in ustvarjalnost v združenem delu pridobivata vse večji pomen zaradi sedanje ekonomske in razvojne krize, ki sili gospodarstvo v izkoriščanje notranjih rezerv oziroma še neizkoriščenih zmogljivosti. V tem se izraža nujna povezava z razvojem proizvodnje in produktivnosti. Medtem ko v razvitem svetu po novjših podatkih (Pintar E. M.: Dolgoročni razvoj Slovenije) med osnovnimi dejavniki produktivnosti, delom, kapitalom in znanjem, prispeva znanje k rasti produktivnosti že več kot 50 %, pri nas delež dela in kapitala še močno presega delež znanja v rasti produktivnosti. Družbe, ki ne obvladujejo modernega industrijskega znanja, ne morejo enakopravno sodelovati v mednarodni delitvi dela. Znanje in njegov organiziran razvoj je mogoče in potrebno oblikovati na dveh ravneh: na ravni družbe kot celote ter na ravni slehernega delovnega procesa, ali točneje, sleherne delovne organizacije. Pod znanjem pojmujeemo znanstveno-raziskovalno dejavnost in splošno raven znanja ljudi. Slednja predstavlja eno od nujnih osnov za razvijanje in razširjanje ustvarjalnosti v združenem delu, ki se izraža predvsem v tehnični ustvarjalnosti. Tehnično ustvarjalnost imenujemo tudi iznajditeljsko ustvarjalnost, kjer gre predvsem za reševanje praktičnih, neposredno delovnih problemov. Tu gre za lestvico iznajditeljstva glede na njegovo raven. Za razliko od znanstvene ustvarjalnosti, iznajditeljska moč kot ena od manifestacij ustvarjalnosti ni morebiti pridržana prednost maloštevilnih izobražencev, marveč je last množic. Pri nas je za tako pojmovano iznajditeljsko dejavnost bolj poznan izraz (množična) inventivna in inovativna dejavnost.

Pomemben dejavnik visoke produktivnosti je znanje. Iz tega zornega kota je danes največji problem ustvarjalno delo. Jugoslovani porazno zaostajamo prav na področju ustvarjalnosti, čeprav tudi zastarela delovna sredstva poslabšujejo končne rezultate. Dinamika sprememb je največja v tistih družbah in tistih industrijskih dejavnostih, v katerih so inovacije največje in najbolj številne. Inovacije so enostavno postale poglavito sredstvo uspeha in tudi preživetja. Kriza delovnih organizacij in celotne družbe je vedno tudi njihova tehnološka in inovacijska kriza. To pomeni, da niso znale aktivirati inovacijskih podsistemov, da niso bile sposobne prodreti na trg z novimi kakovostnimi izdelki ali vsaj s starimi, ki so drugače oblikovani.

Na seminarju je bilo močno poudarjeno, da naše izobraževanje za delo močno zaostaja za spremembami v družbi in da bolj zavira kakor omogoča proces prestrukturiranja (saj usposablja kadre za tako delo, kot je bilo organizirano v preteklosti). Treba se je odreči iluziji, da lahko šola usposablja za delo. Namesto

te zahteve je bila ponujena naslednja misel: šola naj uči in vzgaja za življenje. Za delo naj usposablja dopolnilno izobraževanje.

V večini strok danes že več kot 50 % znanja zastari v približno petih letih. Edini organiziran odgovor družbe na to dejstvo je uvedba nenehnega izobraževanja ob delu. Več kot 60 % generacije, ki je danes v srednji šoli, bo moralo v času delovne aktivnosti (to se pravi nekako do leta 2020) vsaj enkrat, skoraj 30 % pa dvakrat ali večkrat zamenjati svoj »poklic«, ker se bo spremenila narava delovnih procesov. Vedno bolj kompleksna tehnologija, vedno bolj zamotani organizacijski modeli, čedalje natančneje usklajeni proizvodni procesi, naglo povečujejo pomen »živega znanja«, »družbenega software-a« kadrov.

Po mnenju E. M. Pintarja je potrebno uskladiti vse obstoječe zmogljivosti (po nekaterih podatkih je znanje naših strokovnjakov na delovnih mestih uporabljeno manj kot 60-odstotno), jih aktivirati in obenem vzpodbuditi inovacijska prizadevanja vseh ostalih delavcev, ki sicer nimajo formalne izobrazbe. Podatki kažejo, da so prav tu naše (tudi saturnuske) največje rezerve. Priznanje večje cene znanju in doslednejše nagrajevanje po rezultatih dela bi nedvomno vzpodbudilo številne procese izobraževanja ob delu, dodatnega usposabljanja, kvalitetnejše opravljanje del in nalog in večjo delovno zavest.

V zadnjem času smo bili v Saturnusu uspešnejši pri izvajanju nalog, ki nam jih je naložila reforma v zvezi z izobraževanjem mladine (organizacija proizvodnega dela in delovne prakse, priprava mentorjev in inštruktorjev, nova organizacija pripravništva itd.). Med pomembne pogoje za uresničitev razvojnih ciljev Saturnusa sodi izobraževanje v funkciji prestrukturiranja (kot smo zapisali v izhodiščih planiranja in usmerjanja razvoja kadrov DO Saturnus za obdobje 1986-1990). Gre predvsem za izobraževanje že zaposlenih, ki bodo aktivno delali vsaj še 15 do 20 let. V tem času bodo spremembe v načinu dela tudi v Saturnusu takšne, da bo postala učinkovitost dela zaposlenih vprašljiva, če ne bomo sistematično poskrbeli za njihovo usposabljanje in prilagajanje novim tehnologijam in novim načinom dela. Zato je že danes nujno sprejeti ukrepe in spodbude za ustrezno razporejanje, organiziranje in uporabo kadrov kot del predhodnega in naknadnega procesa pri kadrovskega planiranju.

Milan Pavliha

GLAS SATURNUSA izdaja delavski svet DO v nakladi 2400 izvodov. Ureja ga uredniški odbor Jožko Čuk (predsednik), Bojan Falež, Vojko Faktor, Ivo Frbežar, Franc Levec, Slavko Mahne, Miro Miklič, Marija Petranovič, Ljuba Radič in Janez Žabjek. Glavni in odgovorni urednik Vita Cajnko. Naslov uredništva Saturnus, informativna služba, 61110 Ljubljana, Ob železnici 16. telefon 444 466 int. 225. Tiskano v Saturnusu - oddelek tiska na papir. Po mnenju sekretariata za informacije IS skupščine SR Slovenije, št. 412-1/72 z dne 8. 9. 1975, je glasilo oproščeno temeljnega davka na promet.

Peto delovno tekmovanje kovinarjev

Peto - jubilejno tekmovanje kovinarjev Ljubljane je potekalo v času, ko se morajo naše moči usmerjati v uresničevanje politike gospodarske stabilizacije. To pa zahteva tudi od nas kovinarjev, da v zaostrenih gospodarskih pogojih vlagamo kar največje napore za povečanje proizvodnje in predvsem za večjo kakovost naših proizvodov ter za racionalno gospodarjenje tako s surovinami kot z ustvarjenim rezultatom dela.

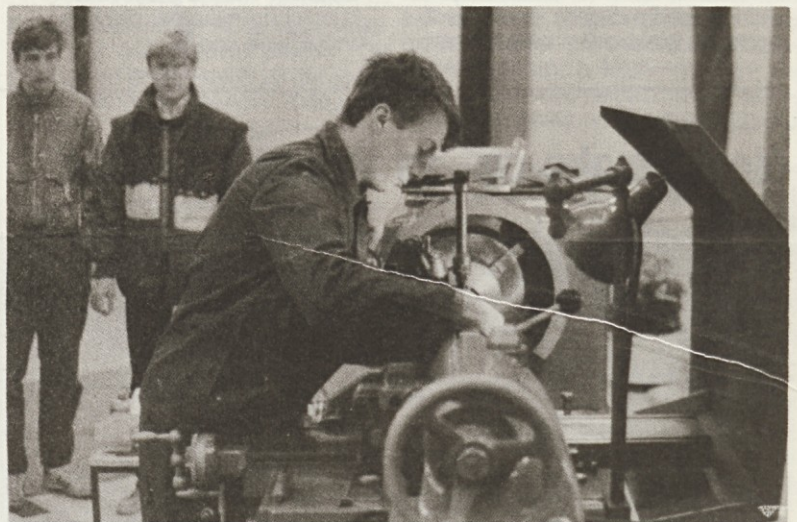
S tem tekmovanjem smo kovinarji Ljubljane dali prispevek k praznovanju 40. obletnice osvoboditve jugoslovanskih narodov in 35. obletnice samoupravljanja.

Kot v vseh letih do sedaj so se tekmovanja udeležili tudi kovinarji Saturnusa in nadvse častno zastopali našo delovno organizacijo. Tekmovali so: strugarji Franci Hribar, in Aleksander Snoj, rezkalci Radojko Teofilovič, Josip Lukša in Branko Žagar in strojni ključavničarji Marjan Šuštar, Bojan Radej in

Dragan Kurbus. Strugar Janez Plešič pa se zaradi vojaških vaj tekmovanja ni mogel udeležiti.

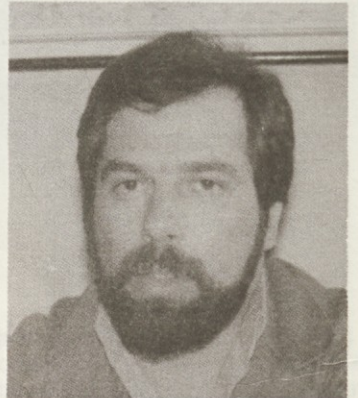
Na pobudo gospodarske zbornice ljubljanske regije je bil del tekmovanja organiziran na Gospodarskem razstavišču, v času, ko je tam potekalo srečanje industrije in trgovine z malo obrtjo. Tak način izvedbe tekmovanja je omogočila tudi Metalka, ki je posodila stroje jugoslovanskih proizvajalcev, da smo lahko na GR postavili majhno delovno organizacijo, v kateri so tekmovali rezkalci, strugarji in brusilci. Tekmovanje na GR je bilo hkrati prikaz dela kovinarskih poklicev, za katere je med šolarji premalo zanimanja, so pa pomembni za razvoj gospodarstva na ljubljanskem področju. Zato je gospodarska zbornica v sodelovanju s srednjo tehnično šolo za strojništvo v tem času organizirala informativne dneve za vse ljubljanske osnovnošolce od 5. do 8. razreda.

B.J.

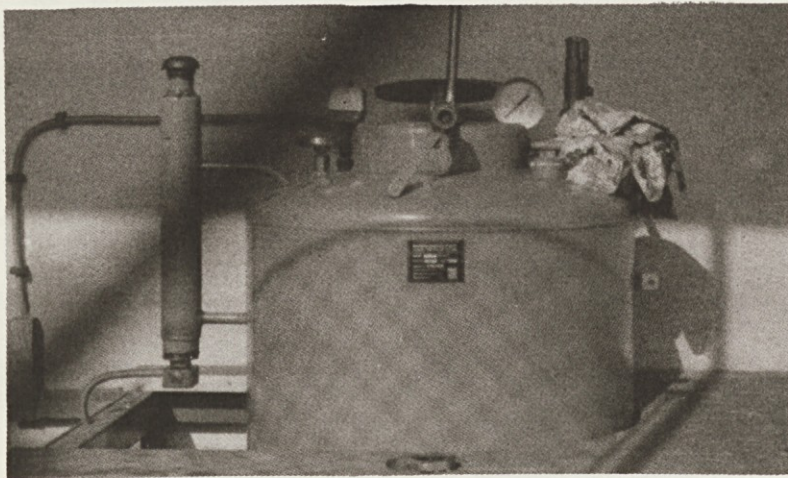
Vojko Maksimovič, TOZD Tovarna embalaže, obrat Polje: »Pred leti smo bili mladinci v Saturnusu precej aktivni, v mladinski organizaciji nas je bilo včlanjenih okrog 470, delalo pa nas je 40 ali 50. Pripravljali smo razne akcije, imeli smo tudi seminarje, ki smo jih sami organizirali in sami pripravili teme. Če drugega ne, smo mladi med seboj govorili o stvareh v takem jeziku, da smo se razumeli, bolj sproščeno, kot je v navadi na drugih sestankih. Bili pa smo prijatelji tudi izven delovne organizacije, tako da ni bilo nikomur težko ostati tudi popoldne na sestanku.

Na vseh ravneh, od krajevne skupnosti do republike, govorijo, da bi morale družbenopolitične organizacije in še posebej ZSM bolje delovati, in menijo, da bi morala ZK spodbuditi mladino k delovanju. S tem se jaz ne strinjam v celoti, saj je ZSM enakovredna drugim družbenopolitičnim organizacijam. ZK lahko vpliva na mladino le preko mladincev, ki so tudi člani ZK. Ne bilo bi pa prav, da bi ji tudi neposredno dajale napotke, to bi bilo vsiljeno delo; mladina mora sama najti način in vsebino svojega delovanja. Ne gre za to, da bi mladina delala isto kot pred 20 leti, lepila plakate, urejala spomenike in podobno, ampak mnogo več. V sistemu, kakršen je naš, bi

lahko imela veliko možnosti, da uveljavi svoje interese. So problemi, ki mlade še posebej zadevajo, na primer stanovanjski problem - o tem bi lahko mladi več razpravljali, si prizadevali za izboljšanje. V teh stabilizacijskih časih pa mladi še bolj odpravljajo odgovornosti kot nekoč, tako kot tudi drugi. Čas prinese svoje, mladina živi in se obnaša drugače; a če kdo kritizira sistem, se mora prej vprašati, kaj je sam poskusil narediti, da bi bilo drugače. Zdi se mi, da so mladi danes malo apatični, verjetno del krivde za to nosimo tudi mi, ki smo bili pred njimi.«

Ponovna uporaba topil

Pred dnevi je začela v Zalogu poskusno obratovati naprava za destiliranje topil, ki so bila že uporabljena pri čiščenju tiskarskih naprav. V proizvodnjo je bila vključena sicer pozno, saj je bila nabavljena že pred več leti. Gre za ponovno uporabo uvožene surovine, ki jo kupujemo od Heliosa. Po izračunih je taka naprava plačana s prihranki v treh do petih mesecih. Njena vključitev v proizvodnjo je eden ukrepov tozda Embalaža za varčevanje z materialom.

Vabimo vas na izlet

Prvega maja gremo na Janče in Pečarja. Tura je primerna za vse starosti. Z železniške postaje v Ljubljani ali Polje-Zalog se bomo peljali do Jevnice. Po urejeni gozdni poti bomo prišli v 1,5 ure na Janče v Planinski dom II. grupe odredov - 794 m. Po kratkem postanku in okrepčilu se bomo odpravili v Besnico po vevški pešpoti in iz doline na Pečarja, kjer bo občinski sindikalni svet priredil proslavo s plesom. Od tam se bomo v večernih urah vrnili preko Debnega vrha v Zalog.

Na Blegoš bomo šli 12. maja. Izlet bo vodil Marjan Bernik (int. 380). Z izrednim avtobusom MDO bomo krenili iz Ljubljane do vasi Javorje, od tam pa peš po makadamski cesti do Črnega kala. Po kratkem počitku bomo nadaljevali pot na vrh Blegoša - 1.563 m. Izlet je primeren za vse planince, ljubitelje narave, saj je v mesecu maju že prijetna hoja.

Kot vsako leto se bomo tudi letos saturnuski planinci udeležili jubilejnega XV. planinskega tabora ljubljanskih planincev, ki bo 26. maja v okolici Polhovega Gradca. Namen tabora je srečanje planincev, izmenjava izkušenj in boljše medsebojno spoznavanje. Vsako leto se prireditelji potrudijo za bogat kulturni in zabavni program, zato je tabor prijetno doživetje in vedno težko čakamo naslednjega.

Na poti v Polhov Gradec bosta izletnike vodila Franci Garbajs (int. 268) - Boris Zakrajšek (int. 265).

PRAVNI NASVETI

VRSTE DAVKOV, KI JIH PLAČUJEMO OBČANI

Po zakonu o davkih občanov (Uradni list SRS št. 44/82 in št. 9/85) se plačuje davek od osebnega dohodka delavcev, od dohodka iz kmetijske dejavnosti, od dohodka iz gospodarskih dejavnosti, od dohodka iz poklicnih dejavnosti, od dohodka iz avtorskih pravic, patentov in tehničnih izboljšav, od dohodkov iz premoženja in premoženjskih pravic, na dediščino in darila, od premoženja, na dobitke od iger na srečo in skupnega dohodka občanov.

Davek na dediščino in darila se plačuje za nepremičnine ter premoženo premoženje, če njegova skupna vrednost presega višino poprečnega letnega čistega OD zaposlenih delavcev v SRS v preteklem letu. Pri ugotavljanju skupne vrednosti premoženja premoženja se upošteva vrednost vseh prejetih daril od istega darovalca v razdobju enega leta, predmeti gospodinjstva pa se pri tem ne upoštevajo.

Stopnje davka na dediščino in darila so progresivne (stopnjujoče) in različne glede na vrsto in vrednost podedovanega ali v dar prejetega premoženja ter glede na stopnjo sorodstva dediča ali obdarjenca.

Davke na dediščino in darila ne plača dedič ali obdarjenec prvega dednega reda (otroci in zakonec), dedič kateregakoli dednega reda (drugi dedni red: starši in zakonec, tretji dedni red: dedni in babice) pa ne plača davka, če podeduje stanovanje, pa nima drugega stanovanja in je ob smrti zapustnika živel z njim v skupnem gospodinjstvu.

Oprostitev plačila davka na dediščino in darila velja tudi za zete, snahe, pastorke in zavezanca, ki je z zapustnikom živel v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti v smislu zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Prav tako ne plača davka na dediščino in darila dedič ali obdarjenec, ki se po zakonu o kmetijskih zemljiščih šteje za kmeta, če podeduje ali dobi v dar kmetijsko ali gozdno zemljišče. Če pa podedovano ali podarjeno nepremičnino odtuji (proda, podari) pred

potekom petih let, se mu davek naknadno odmeri. Davek se naknadno odmeri tudi, če obdarjenec prvega dednega reda v dar preje to premoženje (katerega skupna vrednost presega višino poprečnega letnega čistega OD zaposlenih delavcev v SRS v preteklem letu) proda prej kot v treh letih.

Zavezanec, ki dobi v dar nepremično premoženje, pa z darovalcem ni v sorodstvenem razmerju do vključno tretjega dednega reda, pa plača davek na način in po stopnjah, predpisanih za davek na promet nepremičnin. Davek na dediščino in darila se plača tudi ob razdelitvi solastnine, vendar le od tistega dela premoženja, ki ga je posamezni solastnik prejel brez odplačila (v dar) in prek dela, ki mu pripada iz solastništva.

(Prihodnjič: Davek od premoženja)

Nevenka Ferencek

Delo na domu pomaga Marinki Brovč, da skrbi za svojo hčer.

Delo na domu kot pomoč v stiski

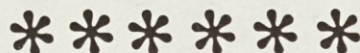
Marinka Brovč je zaposlena v Saturnusu že od leta 1968. Do lanskega aprila je delala v okroglem oddelku tozda Embalaža. Takrat pa je njena petletna hči zbolela za težko obliko sladkorne bolezni. Sladkorni bolnik, še posebno, če je to majhen otrok, potrebuje nenehno nego. Ne le, da mora dvakrat dnevno dobivati injekcije insulina, skrbno je treba paziti tudi na njegovo prehrano, večkrat dnevno preverjati količino sladkorja v urinu in morebitno prisotnost acetona, ki pomeni veliko nevarnost. Mati male Anke govori o tem že skoraj kot strokovnjak. Ko je hčerka zbolela, je obiskovala diabetični tečaj in tam se je naučila vsega, kar je potrebno za nego takega bolnika. Doma ima pravo majhno lekarno z injekcijami, testnimi papirčki in raznimi zdravili za Anko, podatke o količini sladkorja in o njenem počutju pa si redno zapisuje v poseben zvezek.

Zdaj zanjo, vsaj zaenkrat, seveda ni več možnosti, da bi hodila v tovarno kot nekoč. Pa vendar ni v bolniškem staležu, temveč dobiva redno osebni dohodek. Že od lanskega julija ji tovarnjak dvakrat mesečno pripelje pokrovčke iz tozda Embalaža, da jih pakira na domu. Norma je zanjo enaka kot za vse ostale

delavke, 25 paketov na uro, priznan ji je tudi enak preseg kot vsem v oddelku. V bloku, kjer stanuje, so ji odstopili manjši prostor, ki ji služi kot skladišče. Tolažba ob Ankini bolezni ji to ni, je pa izredna ugodnost, saj je sposobna za delo, zgolj ob nadomestilu za bolniški stalež pa bi družina težko krila stroške, ki so zaradi Ankine bolezni toliko večji.

»Napišite, da se najlepše zahvaljujem vsem, ki so mi pomagali in mi še pomagajo, «me je večkrat opomnila. »Zdravnici in socialni delavki, ki sta pokazali veliko razumevanja ob začetku Ankine bolezni, še posebej pa vodstvu tozda, ki mi je omogočilo, da lahko redno delam.«

V.C.

NAGRADE ZA REŠEVALCE KRIŽANKE

Izmed maloštevilnih pravih rešitev križanke v 3. številki Glasa Saturnusa smo izžrebali tri, katerih reševalci prejmejo nagrade:

1. Marija Žmavc, 2. Apolonija Bergant in 3. Mira Brumat. Čestitamo. Nagrade čakajo v informativni službi.

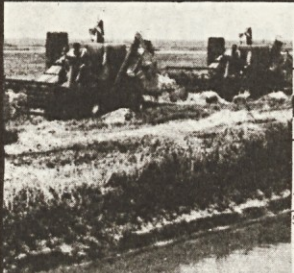

Tokrat objavljamo tudi pravilno rešitev.

NAGRADNA KRIŽANKA

Rešitve nagradne križanke pošljite v informativno službo do vključno 13. maja 1985. Trem reševalcem bomo za pravilno rešitev z žrebom podelili na-

- grade:
1. par meglenk
  2. garnituro in pladenj
  3. kolesarski komplet

	POSFOR	VELIKI OKROSEN RAK	PREMIKANJE PLOVIL NA LASTNEGA POGOJA	PRIPADNIK ITALOV	FRANCOŠKI UMETNOSTNI ZGODOVINAR EMIL	CHOSON AUTO	DEŠNI PRITOK LABE	PODZEMNA PROMETNA ZVEZA	KUBANSKI KNJIŽEVNIK JOSÉ ANTONIO	AVSTRITJA	ZNEMSKO PLINOV	ONČJE ALI KOŠEJE USUJE	VEDSKA PODOBA	KORNER	GLAVNI ŠTEVNIK	OSKOVNA KOLIČINA	AM. FILM. IGRALKA TAYLOR	LUKA V ISRAELU		
	VOTILNA V ŠPANSKIH PIRENEJSKIH GORAH ULOVA UMETNOSTI STRUPEN PLIN									DEL LJUBLJANE										
● SLOVENSKI ZGODOVINAR IN URODOPI SEC - JOSEF	STARODAVNO KITAJSKO ZARAVNIJEJE	ISEJNO OBNJALO				MOŠKO IME				MONGOLSKI VLADARSKI NASLOV		SPLIT					SVETOPRESENSKA OSEBA	NEKDANJI VOJAK V TURČIJI		
TRNOSKI PTIČ				OTROŠKO VOZILO	ZDRO. MESTO V ŠVICI	FRAN. TEOR. ORGANIZACIJA					ODISEJEVA DOMOVINA	POHOL. MOSTOVJ. MAŠE POLITIK	JANOS							
GLAVNO MESTO GANE			SLOVENSKI DROŽ-POLIT. DELAVEC	FRANC. ILOVICA	PRIPRAVA ZA VERTENJE MOR. GLADINE			BADNA IGRIČKA V OSVEŽILNA PIZAČA					RAZLIČNA SAMOGLAS. KARDELT	EDWARD		SREDIŠČE VRTENJA ZDRAVIL V OBLIKI KROGLECE				
KITAJSKI DRŽAVNIK								UGASNI VILIKAU NA OTO. KU HONŠU		GORA V ŠVICI					POKLIC ZNILSKE STROKE	SLOVENSKA REKA				
EKONOM. PLOVILNI PROGRAM			PROPELER				GORSKE VILE			POŽELENJE				SILICIJ			AMPER	HUNJSKI ROGLAVAR		
SKRBNIK, VARUH			ALBRECHT	JANEX				NEFŠKI PISATELJ	WILHELM	100 m²			AMERIKSKI DENAR	FRAN. POLITIK	PIEDRE					
● KAKOVOSTI V ŠVICI					STARA PLOVILNA NERAVNOST	TOVARNA V CELJU				ERBIJ	AMERIKSKI PLEVNISKI NASLOV			ČUTILO	RODOLVA ZNAGA PRI TABOKU			TUJE ŽENSKO IME		
URADNI SPIS			NATRIJ	ZELENICA V POŠČAVI		SARACEN						ŽENSKO VARAVNO BOJANSTVO	KANJINA Z AVALE	GROŠKA ČERKA						
KONJEC POLOTOKA		REF					ERBIJ	ROBERT REDFORD	KARLOJAC			REKA V SOVJETSKI ZVEZI			KOILU RIMSKE LEGIJE	ČLAN AKADEMIJE				
MESTO V BAČKI			IZAKOVA ŽENA	HUDOBIJA							KISIK	STAROLAT. PREVOD SVETEGA PISMA					ANDREJ MARJANC	SEMITSKO LJUDSTVO		
MESTO V ITALIJI						NOVA LJUBEZEN. RESNIŠTVA						WATSONOVSKI DEL NIKOLINE	OSKAR	DAVIČO				SAVOBASNIK	MESTO V ROMUNIJI	
MESTO V BRAZILIJ					NAŠA DENARNA ENOTA	DREVODEL	SLOVENSKI GEOGRAF	BLAŽ					UJVALCI	STAJA V PLANINI						
ŠNEPLO	NAZOR	TOVARNA V ZAGREBU	HRVATSKI SKLADATELJ KRSTO OFEG	VIDOV											RAZLIČNA SOGLASNJA	ŽENSKO IME	INFECTIJA	RANE		
PREVOJNO SREDSTVO					KRAJ POD PROŠKO GOR	MESTO NA PORTUGALSKO					KALIJ								OBER	
PREBIVALEC NAŠE REPUBLIKE													SLOVENSKI TEBNIK DALMATINČE	ŽEN. IME						
● ZAČETEK AŽBAJE			SLOVENSKI ROKOPIŠNI LIST	LEVI PRITOK VOLGE				REKA V AVSTRITJI	ZNAN ŠPANSKI RT	ARGON	ČETRTI RIMSKI KRALJ				VIDMAR			RIMSKA PET	KVADRANTEC	
KARDEL DESKOVNIK			PODZEMNI ORGAN	RASSTILN	PARIŠKA LARJOŠKA															
STAR KOVANEC					ČEŠKI ATLET	EMIL	POKRETNI IZDELEK	GLAVNI ŠTEVNIK										ANDREJ RIBIČ	MATEMATIČN. ZNAKI	
CHAUATEV					ITALIJSKI PESNIK ARISTOTELO	ŠPIONJI				AMERICIJI	VRSTA UŽITNIH GOR		PREDMET, KI OBRNJA NESREČO IN NEVARNOST						VSELOJKO VOZILO	
TURNER					JEZERO V TURČIJI	BRIGADJE ZA ZNAKOVALCA					SPODNJI DEL PODOBE	HEVNI PAS NIEN	KORNIK	IN. MORTEL					POLNER	
TRNOSKA PAPIGA			STEZA	ITALIJAN. REKA			PEŠNIK	TOVARNA	DE TUJLE				OCET	KLOR			DEL ROME	AVSTRISKA PODOBEVAL. AGENCIJA	VEKLIK	
															60 MINUT	FANTIČ	AMERISKO MOŠKO IME			
																			JUGOSLOV. AFERO-TRANSPORT	JEŽIK BANJO ČANCEV
			PISEC	ARIANE	CLAUDE	POVRATNA NA HRVAŠKEM														
							DEŠNI PRITOK	DRINE	AFRIŠKA JEŽIKOVNA SKUPINA											